СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXII. Ч. 202. Джерзи Ситі, Н. Дж., пятниця, 29. серпня, 1924. VOL. XXXII. No. 202. Jersey City, N. J., Friday, August 29, 1924. THREE CENTS

…бжаловує американське пра…ительство, що заголоджує своїх робітників.

ВАШИНГТОН, Д. К., 27. серпня. — Голова Національної …ерації Федеральних Робітників, Лютер Дж. Стуерт, пред…вив нині розпучливе положенне американських федераль… робітників у Вашингтоні і в других містах Злучених Дер…

Він заявив, що федеральне правительство виголоджує …іх робітників.

…і робітники, каже Стуерт, не дістають стільки за… вистарчило їм на їду. Вони стягають кінці до купи … пейди до пейди лиш сим робом, що голодують …и родинами.

…ви й інших продуктів та мешкань в Америці в …нами з передвоєнного часу майже подвоїлись, … федеральним робітникам за сей час побіль…

… виголоджує 260,000 робітників, не вчисля…

СПОДІВАЮТЬСЯ ЗДОБУТИ ОГАЙО.

…Н, Д. К., 27. серпня. — Демократичні лідери … вигляди побіди Дейвиса зростають з кождим …ер вони мають вже надію, що сього року здобудуть …йт Огайо при президентських виборах.

ГЮС ІДЕ НА ПОМІЧ КУЛИДЖЕВИ.

ВАШИНГТОН, Д. К., 27. серпня. — Державний секретар Чарлз Евенс Гюс згодився виступити на кількох більших зібраннях у великих містах з промовами в обороні републиканської заграничної політики, яку висміяв демократичний кандидат Джан В. Дейвис.

Кромі того Гюс написав уступ про заграничну політику републиканської партії до передвиборчої аґітаційної книжки.

СМИТ НЕ ХОЧЕ КАНДИДУВАТИ.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 27. серпня. — Ґовернор нюйорського стейту Алфред Е. Смит повідомив нюйорських демократичних провідників, що він вже не кандидує на становище ґовернора.

Причиною сього те, що він не хоче більше служити як дві каденції і не хоче збідніти до крайности, бо, як каже, на ґовернорстві він лише стратив фінансово.

КОРАБЕЛЬ І ПОДОРОЖНІ ПОТЕРПІЛИ ЧЕРЕЗ ГУРАҐАН.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 27. серпня. — Нині причалив до тутешньої пристані пасажирський пароплав лінії Вайт Стар, Арабик, котрий перебув у второк велику бурю на морі.

Наслідком сеї бурі корабель потерпів ушкодження, а з пасажирів біля 100 осіб є хорих і ранених.

Такусаму пригоду мало ще 4 кораблі, котрі допливають до берега.

ҐАЗ ЗАТРОЇВ 12 РОБІТНИКІВ.

ПАССЕЙК, Н. Дж., 27. серпня. — Сьогодня ґаз затроїв у фабриці перфуми Бортон Т. Буш Ко. в Делаванна, Н. Дж., 12 осіб. Кромі того ґаз ушкодив здоровле 20 другим робітникам.

ВИСТУП КЛЕНЦІВ У ФРІПОРТ, Л. Й.

ФРІПОРТ, Л. Ай., Н. Й., 27. серпня. — Тутешні члени Ку Клакс Клена полонили тутешнього аптикаря Жида, Ернеста С. Луиса, вивезли його за місто і звеліли йому покинути Фріпорт раз на завсіди.

Причиною сього нападу і погрози є обжалуванне малої 10-літньої дівчинки, що Луис напав був на неї в склепі.

По увільненню з рук Кленців Луис вернувся знову до Фріпорт і заявив, що не покине міста.

ФОРД НЕ Є ЗА КЛЕНОМ.

ДІТРОЙТ, МИШ., 27. серпня. — Генрі Форд вислав телеґраму до тутешнього свого офісу з Маантріолу, Квібек, в Канаді, в якій каже, що він не мав жадної з ґазетярами з Мантріол Єтар, і що звідомленне сеї ґазети, буцімто він станув в обороні Ку Клакс Клена, неправдива.

ОСУДЖУЄ ОБОРОНУ УБИЙНИКІВ.

ШИКАҐО, Ілл., 27. серпня. — Прокуратор Крав нині далі говорив на суді проти оборони і „умових знавців", що обороняли міліонерів-душогубів Ліополда і Ловба „умово хорих". Він сказав, що ціла та оборона була нечесна, бо ніхто з них не вмів дати жадної назви сій хоробі, хотяй усі говорили, що прочитали всі наукові книжки на сю тему.

АНГЛІЙСЬКИЙ ПРЕСТОЛОНАСЛІДНИК ЗАЙМАЄТЬСЯ СПОРТАМИ І ТАНЦЯМИ.

(Радіотелеґрама з корабля Беренґарія).

Валійський князь цілу дорогу з Англії до Америки займається спортами і вечером танцями.

У спортах і забавах товаришує з Англичанами та Американцями. Танцював уже з Англичанками й Американками.

КАЖЕ, ЩО ЯПОНЦІ ЗВЕРНУТЬСЯ НА СИБІР.

ВИЛЛИЄМСТАВН, Месс., 27. серпня.— В тутешньому Політичному Інституті говорив нині Японець Юсуке Тсурумі про справу виключення Японців з Америки.

Він сказав, що се не грозить війною між Японією й Америкою, але наслідком сього Японці звернуть свою увагу на Сибір і будуть туди еміґрувати. Через сей зворот вони відвернуться від західного демократизму і лібералізму, а підуть за східним большевизмом і радикалізмом.

ОРИҐІНАЛЬНА АСЕКУРАЦІЙНА ПРЕМІЯ.

Товариство шинкарів у Зальцбурзі устало висоту премії для забезпечення похоронних коштів після кождочасної ціни півтретя літри пива. Ходило про забезпечення премії від хитань в звязку з девалюацією гроша.

ЗАМАЛО ПОЛІЦІЇ І ВІЙСКА.

В Стовпцях, куди несподівано завитала ватаґа большевицьких діверсантів, не тільки нагромаджено силу війска і поліції, але зорґанізовано узброєну „страж обивательску" для оборони перед нападом. „Посціґ", на якого чолі станув ґенерал Ридз-Сміґли, може похвалитися зловленнєм аж семи діверсантів, поміж якими є кількох підозрілих в участи в нападі на Стовпці.

ЕКЗЕКУТОРСЬКА САМОВОЛЯ.

Зі Збаража пишуть до Діла: Податкова шруба переходить вже всякі межі, особливо у нас в Збаражчині, де направу польського скарбу утотожнюють з жорстокістю і насильством супроти громадян власної держави. Ононі зайшли екзекутори на екзекуцію до громадянина Павла Дзюкевича в Збаражі, а не заставши його в хаті, лише його спаралізовану хору жінку, вирвали силою вікно, вдерлися до хати, забираючи диван й подушку. Пошкодований ходив жалуватися від Анни до Каяфи та всюди збули його нічим. Хоч загибай, а податок плати.

СМЕРТЬ ЗА ПРИГОРЩУ ЧЕРЕШЕНЬ.

З Милошович коло Щирця під Львовом доносять, що там в саді пароха о. Сеніва трапився нещасливий випадок. Брат пароха Іван Сенів, стрілив до 13-літнього хлопця Деркача з фльоберту в хвилі, коли цей вилазив на черешню в саді пароха. Стріл був на нещасте влучний. Хлопець впав з дерева неживий. Нефортунний стрілець, налякавшися вчинку, закопав трупа убитого в стодолі. Пошукування рідні Деркача навели поліцію на сліди злочину. Виновника арештовано й відставлено до львівської тюрми.

ЗУБНА ТОАЛЄТА У СТАРИННИХ РИМЛЯН.

Римський писменник оповідає про ранню гостину при тоалетнім столику богатої Римляки-аристократки, Доміни Сабіни. „Мастіке" дівчина для чищення зубів, подає ласкавій пані це від чого сама носить імення.

На золотій тарілочці цілий апарат зубних тинктур і пороків, а гарній золотом викладаній мушлі спорошковану пемзу яка з меденим мармором грає ріжними красками. Та все це лише так для ока. Вона подає теж штучні зуби, які переховуються в гарненькій касетці, а отсе розумна зубарка вкладає їх у без зубі ясна, які не потребують цієї штучної політури. Колиж є ще й які корінні зуби, то ніякий порошок світа невигладить їх і не вибілить".

Римляни робили штучні зуби з слоневої кости, а осаджували їх у золоті. Згадується про це вже в найстарших римських закопах, дванайцяти таблицях, коли то поховано мерця з штучними золотими зубами.

ПРО ЕПИСКОПА БОГАЧЕВСЬКОГО.

Галицька газета Місіонар (виходить в Жовкві) так пише про нового грецько-католицького епископа дра Константина Богачевського:

Новий епископ др. Константин Богачевський родився 1884 року. Походить із священичої родини. Богословські науки кінчив у Львові і в Інсбруку. Священиком став в 1909 році.

Був спершу професором в духовній семинарії у Львові. Відтак був якийсь час по смерти свого батька адміністратором парохії Петранка. Відтак був адміністратором Преображенської церкви у Львові, відки перейшов до Перемишля на крилошанина і катедрального пароха. Опісля перемиський епископ іменував його своїм ґенеральним заступником.

Він усе визначувався особливою ревностю, посвятою і витревалістю в душпастирській праці та непохитною любовю до своєї церкви, обряду і народу.

Недавно тому візвано його до Риму і там наділено його епископським чином. Рукоположенне на епископа приняв разом з о. Василем Такачем в церкві св. Атаназія з рук епископів: перемиського Йосафата Коциловського, крижевацького Нярадия і одного грецького.

УКРАЇНСЬКО - БІЛОРУСЬКА ЕТНОГРАФІЧНА КОМІСІЯ.

Холмська українська часопись Наше Життя повідомляє:

Українська Парляментарна Репрезентація у Варшаві в порозумінню з білоруським посольським клюбом визначила дня 19-ого липня с. р. членів зі свого боку до мішаної українсько-білоруської етнографічної комісії. З нашого боку увійшли: яко філолоґ і етнограф сен. Черкавський, др. В. Дмитріюк, посол з Полісся, яко члени комісії, і сен. І. Пастернак яко заступник.

З боку Білорусинів увійшли: пос. Бр. Тарашкевич, пос кс. Адам Станкевич та білоруські фаховці етноґрафи.

З українського боку в працях комісії, як зачуваємо, приме участь проф. др. І. Свєнціцький, др. Іван Крипякевич та інші.

Основою для праць сеї комісії послужать праці відомого академика проф. Карського, діялєктолоґічна карта комісії академії наук, праці проф. Кордуби, Рудницького, проф. Нідерле та інших.

Як нас інформують, свої праці комісія має закінчити до 1-ого жовтня с. р.

З огляду на надзвичайну вагу вислідів праці сеї комісії, особливо для нашого Полісся, будемо уважно і пильно стежити за її працями та подавати хід сеї праці в нашому орґані.

ПОМЕШКАННЯ В ТРУПАРНІ.

В мадярській місцевости Дуначарсеті мешкав громадський мировий суддя Надь з жінкою і шести дітьми в будинку, який з причин старости мусів бути опорожнений. Надь не могучи найти кращого приміщення спровадився до трупарні на місцевому кладовищі. Колиж його виперли й відтіля, нещасний суддя замешкав в опущеній колибі пастуха безрог серед пушти.

ҐЕНІЯЛЬНІСТЬ І БОЖЕВІЛЛЄ

Славний італійський композитор Дон Льоренчо Перозіє, божевільний від богатьох літ, проводить цілі дні над творенням карного кодексу, який передбачує досмертню тюрму для безженних. Час до часу одначе вертає він до своїх музикальних занять і творить композиції. Один італійський журналіст, що бачив ті композиції впевняє, що вони — ґеніяльні.

Кровава бійка і поліція в німецькому парляменті.

БЕРЛІН, 27. серпня. — Нині підчас голосовання над пляном Доса прийшло в німецькому парляменті до кровавої бійки між послами. Се була перша кровава бійка в парляменті републики.

Коли комуністи не хотіли спинити бучі і бійки, впроваджено до парляменту поліцію, яка випровадила двох найбурливійших комуністичних послів.

Підчас двох голосовань над законопроектами про принятте пляну Доса правительство Маркса не одержало потрібної більшости двох третин голосів.

МАРКС ПІДПИШЕ ДОГОВІР ПРО ПЛЯН ДОСА.

БЕРЛІН, 27. серпня. — Німецьке правительство Маркса підпише лондонську умову про введенне в життє пляну Доса, без огляду на те, чи райхстаґ (парлямент) прийме її, чи відкине. Якщо відкине, то президент Німеччини Еберт його розпустить.

ЕРРІО ОСЯГНУВ ПОБІДУ НАД ПУАНКАРЕМ У СЕНАТІ.

ПАРИЖ, 27. серпня. — По довгій промові бувшого премієра Пуанкаре у сенаті, в якій він критикував премієра Ерріота за лондонську умову у справі пляну Доса, говорив Ерріо три години.

Він різко відповідав на кождий заміт Пуанкаре, часто бючи пястуком у стіл.

„Ви до мене ставитесь несправедливо. Ви все відкидали, то се було легко, але приняти тяжше, а я приняв. Я приняв плян Доса-Янґа, який Ви вже передтим приняли!" — говорив Ерріо до Пуанкаре.

Опісля сенат ухвалив 206 голосами проти 40 заяву довіря премієрови Пуанкаре.

ДЕ ВАЛЕРА КАЖЕ, ЩО СОРОМ, ЩО ВІН НА ВОЛІ.

ДАБЛИН, столиця Ірляндії, 27. серпня. — Нині промовляв тут на вічу провідник ірляндських републиканців Імони де Валера.

Він домагався, щоби правительство Ірляндської Вільної Держави випустило на свободу всіх політичних вязнів з англійських і ірляндських тюрем.

Де Валера зазначив, що голова ґенерального штабу републиканської армії ізвяв на себе одвічальність за всі вчинки поодиноких жовнірів сеї армії, котрі ділали під його приказами.

„Се сором, казав де Валера, що я на волі, а ті, що з наказу обороняли конституцію „ірляндської републики", сидять у тюрмі".

ПАРИЖ, 27. серпня. — Славний французький писменник Анатоль Франс тяжко захорів. Йому тепер 80 літ.

АМЕРИКАНЦІ ФІКСУЮТЬ ЕСПАНСЬКІ ТЕЛЄФОНИ.

МАДРИД, столиця Еспанії, 27. серпня.— Нюйорська Міжнародня Телефонічна і Телеґрафічна Корпорація підписала умову з еспанським правительством на направу і добудову телеґрафічної системи в Еспанії.

ЕСПАНЦІ В МАРОКУ.

МАДРИД, 25. серпня. — Еспанське правительство оголощує урядово про нову побіду своїх військ над тубульцями в Мароку (в Африці).

БОЛЬШЕВИКИ ЗА КОМУНІЗМОМ СЕРЕД ПЧІЛ І МУРАВЛІВ.

ЛЯЙПЦІҐ, (Липск), Німеччина, 27. серпня. — Тутешня німецька книгарська ґазета Бухгандлер Берзенблятт пише, що російська советська влада заборонила ввозити до Росії книжки про пчоли і муравлі, в яких говориться про те, що громади пчіл і муравлів безпомічні, якщо немає у ни х„королевих". Большевики бояться, що се може послужити за аґітаційний спосіб проти комунізму.

(Большевики якби могли, то видали-б указ, щоби також ввести комунізм і серед пчіл та муравлів, одначе се дуже тяжко, бо пчоли і муравлі мудрійші від большевиків і жадних указів не слухають, а правляться своїм розумом).

ЕРРІО УЧИТЬ ҐРАБСЬКОГО.

ВАРШАВА, 24. серпня. — Недавно був польський премієр Станислав Ґрабський на послуханню у французького премієра Едуарда Ерріота.

При сій нагоді Ерріо закинув Польщі, що допускався насильств над Українцями, Москалями, Білорусинами і Литовцями, і заявив, що коли насильства будуть далі тривати, так Франція зірве приятельські взаємини з Польщею.

ДВОЛІТНЯ ВІЙСКОВА СЛУЖБА В ПОЛЬЩІ.

ВАРШАВА, 27. серпня. — В Польщі заведено 2-літню війскову службу для всіх спосібних до служби, що дійшли 21-ого року життя. При кавалерії й артилерії мужва має служити 25 місяців. У випадку війни влада покликує до служби всіх мущин у віці від 19 до 50 літ.

МНЕЙШОСЬЦІ — РЕВОЛЮЦІЙНИЙ ЕЛЄМЕНТ В ПОЛЬЩІ.

ВАРШАВА, 24. серпня. — Польські політики зачинають тепер звертати увагу на небезпеку, яка їм грозить від національних меньшостий, себто Українців, Білорусинів, Литовців, Москалів, Німців і Жидів.

Досі вони гадали, що вони безпечні проти „меньшостий" своєю польською „більшостю", але коли побачили революційний рух серед польських робітників і селян, призадумались, що у випадку революції національні меньшости однодушно перейдуть на сторону революціонерів і їм поможуть повалити польську владу.

Длятого вони зачинають серіозно боятись „меньшостий".

Один польський політик сказав: „Узяли ми собі до хати ворога, який нам розсадить хату".

mutilated

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ .75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

МОСКОВСЬКИЙ ЧЕРВОНИЙ ҐЕНЕРАЛ ПРО УКРАЇНЦІВ

У книзі видання 1923-го року „Очерк по истории военного искуства в Росии XVIII і XIX вв.", бувший військовий міністер часів Керенського, а тепер професор „Військової Академії Робітничо-Селянської Червоної Армії", А. Верховський, пише про Українців на стор. 62—63 таке:

„Карло XII пійшов на Україну. Мазепа, гетьман український, перейшов на бік Шведів. Трагічна доля Українців: мужний, сильний й талановитий нарід від природи має надто розвинене почуття індивідуальности. Можнаб сказати, що вони анархісти від природи, що вони нездібні поступитися своєю думкою задля солідарности роботи по збудованню своєї державности, і тому вони весь час примушені шукати якихбудь чужоземних організаторів поза своєю країною, спираючись на яких забезпечели-б собі створення держави, без якої — на жаль — жити на землі ще не можливо. То вони ішли в союзі з Поляками, то зі Шведами, то з Турками, то з нами. При чому народня маса всетаки воліла оставати з нами бо за організацію державности ми брали дешевше від усіх..."

* *

Правду казати, Верховський з роду теж Українець. Він пійшов в Москалі і числить себе уже таким Москалем, що разом з другими наділяє Українців московською державною владою за дешеві гроші.

По своїй психольоґії він судить всіх Українців. Та коли бесіда про всіх, то його суд несправедливий. Всі Українці не шукають чужої влади, а між іншим і „дешевої" (на міліярди долярів і міліони убитих людий!) московської.

Доказом сього будовання української держави і сей незломний спротив західних Українців проти польської державности на їх землях і повстання східних Українців проти московської („дешевої"!!!) державности на їх землях.

Та всетаки таких як Верховський є більше. От хочби счислити „українських" комуністів з Харкова і споза Харкова, і хлібоїдів-хрунів під Польщею. А з ними і їх родини, якщо вони мають на них вплив.

Такий шкідний елемент Українці повинні викорінювати передівсім вихованнем, наукою, пізнанням правди.

Просвіта, коли розумно використана, усуне налети, які остались серед Українців наслідком многолітньої неволі.

СТАН НЕВРОЖАЮ НА УКРАЇНІ

Московська большевицька ґазета Економическая Жизнь у виданню з 22-ого липня с. р. повідомляє, що найбільше потерпіла від неврожаю Одещина, де із 74 районів неврожайних є 31. На Донеччині врожай на 50 % гірший від торічного. По цілій Україні пересічна десятина дає від 20 до 30 пудів збіжа. При засівній площі в 19 міліонів десятин має бути всього зібрано 570 міл. пудів, рахуючи по 30 пудів з десятини.

На Кубані в Майкопськім районі врожай понизився проти торічнього на половину. Сіна зібрано мало. Кукуруза в лихому стані.

Комісія Рикова по довгих торгах згодилась нарешті признати Купянський, Харківський і Мелітопольський округ неврожайними і перебрати на загальнодержавні кошти допомогу сим округам. На кормову допомогу неврожайним місцевостям України комісія призначила цілих 2½ міліона рублів.

Від постанови про вивіз хліба з України советська влада все ще не відмовилась і отсе наказала „заготовити" в Одещині 23 міліони пудів, на Катеринославщині 25 міліонів пудів і на Поділлі 8 міліонів пудів.

УКРАЇНСЬКЕ МІСТО В КАНАДІ

Український тижневик Наш Поступ, який виходить в Едмонтоні, у провінції Алберті, в Канаді, пише:

Місточко Мондер, яке лежить около 70 миль на схід від Едмонтону, в провінції Алберті, знане вже майже кождому Українцеви в Канаді хочби з того, що воно в осередку нашої найбільшої кольонії і має наскрізь характер український, бо майже 96% мешканців та бизнесменів його, се Українці. Канадійські Англичани зовсім слушно називають його „столицею" Українців Канади. Мондер набув собі найбільше популярности тим, що кождого року на св. Петра і Павла відбуваеться там величавий празник, на який зіздяться тисячі наших людий зі всіх кінців провінції, а від кількох літ вже там і англійське населенне в той день справляє т. зв. „Селебрейшен".

На днях до збільшення Мондерови розголосу англійський дневник з Едмонтону „Буллетин" у своїх редакційних замітках висловився про Мондер яко про один з найліпших фармерських дистриктів у Канаді. Подаючи факт, що з того місточка за один рік минувший вислано десять тисяч вагонів збіжа, додає, що фармері в околиці Мондер не тільки роблять значний поступ на полі управи землі, але також і на полі мішаного господарства.

Правда, Буллетин не згадує ані словечком, що сей дистрикт замешкують виключно Українці, але се не зміняє річи. Хто з наших сусідів Англичан почує про таке признанне Мондерови, той вже згори знає, що бесіда тут про поступ Українців.

СКРУТНЕ ПОЛОЖЕННЯ ПОЛЬЩІ В ОСВІТЛЕННЮ ПОЛЬСЬКОГО „ВИЗВОЛЕНЬЦА"

(Оригінальна допись „Свободи" з Відня).

III.

Користаймо зі скрутного положення ворога — та не забуваймо, що наше ще більше скрутне!

„Затарґ" п. Туґута зі своїм Клюбом це дуже інтересна річ для збоку стоячого обсерватора: се клясичний приклад конфлікту між інтересом держави, а інтересом партії. Щоби це однак добре зрозуміти — мусимо станути на становищи польського патріота, котрому передовсім добро своєї держави лежить на серци. Такий патріот знає таксамо добре як і Тугут, що польськи йдержавний замок є будований на леді, і що коли лід при змінених міждержавних обставинах і по міцнійшім зорґанізованню поневолених Польщею народів почне топитись, то і ціле польське надуте „моцарство" пірне стрімголов у розбурхані филі нового історичного перевороту. — А **коли така небезпека грозить,** а Польщі може вже незадовго прийдеться дуже „ценютко" співати, то й справді **треба було на чоло тої держави поставити що найсильнійших людий,** бе зогляду на партійну приналежність.

Туґут відчував, що і він власне до таких, тепер в Польщі найсильнійших людий належить, і помимо наших дещо іронічних уваг в першій статті про про „виховзнення портфелю" з його рук — мусимо і ми признати, що він себе не цінив за високо. І Туґут шукав формули після якої він мігби і до кабінету міністрів вступити і своїй партії не зашкодити. Він її — як знаємо таки й найшов, та щож, коли в клюбі „Визволеня" переміг згляд на інтерес партії над зглядом на добро держави.

На письмо Туґута до Понятовського оголошене в часописи „Визволене" відповів також „визволенец" посол Валерон і то заки ще відбулися в клюбі вибори нового „презеса", при котрих він — по кількакратнім голосованню — обняв нарешті опорожнене предсідательське сідало. Відповідь Валерона дуже спритна, але крута і хитра. Він буцім то дуже жалує за Туґутом і боронить його перед евентуальним закидом зради своєї партії, але доказує, що клюб мусів спротивитися його кандидатурі на міністра, бо хоч би він і виступив з клюбу, то всетаки імя його занадто звязане взагалі з „Визволенем", так, що між виборцями селянами, що належуть до „Визволеня" повстало би велике замішнне і збентеженне. Селяни не могли би поняти, чого „визволеньци" і підчас виборів і по них так сильно виступали проти шляхти, вшехполяків та хадеків (християнських демократів), коли ось тепер перший „визволенец" Туґут засідає разом з таким злобним назадником як Стасьо Ґрабскі в однім і тімсамім міністерськім кабінеті. — Цего — каже Валерон — не можна би селянам витолкувати, а по друге — вороги „Визволеня" кинулись би мов скажені на нього і той факт в спосіб демаґоґічний використали проти нього.

Коли Туґут — каже Валерон — хотів стати міністром, то **найби взагалі зложив мандат посольський,** а тоді найби собі робив що хоче.

Як бачимо, то Валерон хитро-мудро хотів позбутися того визначного свого суперника, бо міністрованнє Туґута певно не потревало би більше як тричотири місяці, а потім лишивби ся він на леді і мусів би еще пару років ждати на нові вибори та на новий мандат.

Зрозуміла річ, що Туґут не був такий наївний і на підмову не здався: він лише виступив з клюбу та поїхав „на вандер".

Одним словом у панів „визволеньців" переміг інтерес партійний над добром держави — очивидно з польського становища беручи.

Але з нашого, українського становища сталося дуже добре, і дай того Господи, щоби у Поляків усе і в кождій справі рішали згляди на хвилеву користь партійну а не на добро держави з їх власного становища поняте!

Справа Туґута — це прямо відстрашаючий примір, як закокуріченне партійне може пошкодити загально-національній справі, і коли — як каже російський поет Пушкін: „чужой прімер — другім наука", то та наука і у нас Українців не повинна піти в ліс, але повинна нас довести до затсановлення та пізнання, як шкідливим і небезпечним є ставляти дрібничкові згляди партійні визше як добро Вітчини взагалі.

А не забуваймо — будь-ласка — і на се, що межи нашим положенням, а положенням Поляків заходить преці якась ріжниця, та що та ріжниця не маленька: **Поляки мають свою державу, а ми ні** — ось лише така!

Колиж для нації уже державної розюшенне партійне може приносити прямо фатальні наслідки, та найсильнійших людий відсувати від преважного посту, на котри йвони вже немов би згори предистиновані, призначені, то щож допера говорити про таку свіжу, допера державницьку ідею кляруючу в собі націю, як ми! І власне в історії наших державницьких змагань перед кількома роками пізнали ми (з осібна на Великій Україні) на власній шкірі, що значить стратити з очий величню державну самостійницьку ціль, а задивитись мов той буддійський монах лише у власний партійний пупець!

На великий жаль той кровавий досвід многим нашим землякам еще замало поміч і не в однім еще випадку **згляди партійні,** а що ще гірше — навіть **особисті** — зупиняють нашу роботу звернену на осягнення високої цілі: **визволення поневоленої Вітчини!** А преці нь саме почутте нашої ничтожности, нашої програної на тільки полях, та при тільки нагодах — повинно вже раз упритомнити нас та довести до застановленняся, що так дальше бути не може!

Вертаючи назад до справи Туґута мушу з натиском піднести, що наша злорадність по причині його, а посередної польської держави — невдачі не так то дуже узасаднена. Упав Туґут, але на то місце, що йому не удалося обсадити своєю чесною особою прийшов другий, хто зна ще, чи не більше небезпечний для нас, як був би після всякої правдоподібности Туґут.

Польським міністром для справ заграничних зістав .раф **Александер Скржиньскі,** людина знана нам добре уже з деяких инших нагод, хоят ті ремінісценції не дуже радісні почування в нас викликують.

Правда, — перед двома роками був він у Відни предметом демонстрації, котра світови знову — хоч не дуже симпатично — пригадала українське імя тоді то наші старшини Федитник, Тарнавський та ще один обкидали його яйцями.

Річ певна, що заатакованне дещо твердшими предметами було би викликало далеко більший ефект, але для нас бідних Рутенців і така демонстрація була вже великим зиском: звернула увагу світа — бодай на хвилю — на нашу неполагоджену справу, тай нас самих привела в троха ліпший гумор, одним словом підбадьорила.

Але як-же ґрунтовно, як криваво, **пімстилися** на нас Скржиньскі за тоту політичну нечиницю. Таж парижське рішенне амбасадорів зі 14. марта 1923 р. це власне його діло, це справа його запобігань, його дипльоматичного сприту!

Ми тоді колись тішилися через пару день тою гецою у галі одного з перших віденських готелів, але тепер — ось вже півтора року нарікаєм на доленьку", та на „вороженьків" до Пуанкаре та Скржиньского включно, що нас чорно на білім під пановання Польщі віддали. І не то, що нарікаєм, але нас та пріграна так ошоломила, що немов одубіли і доси з того одубіння не годні прочунятись, не годні зібрати як слід своїх сил, щоби з новим завзяттем заатакувати ворога.

Мені однак здаєся, що вже досить тої забави „в нещасних, котрі так невинно потерпіли", що **нам крайний час перестати бути політичними дітьми, але що треба стати знову зрілими мужами,** що ясно дивляться на ситуацію, і ясно роздумують над цим, яких нам засобів ужити для забезпечення себе проти нових ударів що грозять нашій національній справі.

Отже найбільшою небезпекою для нас є власне особа самого Скржиньского, дипльомата заводового еще з австрійських часів, або як його недавно назвав один визначний публіцист: „молодого дипльомата зі старої школи". Він числить тепер доперва 43 літ життя, є отже в найкращім мужеськім віці. Еще яко отташе австрійсько-угорського посольства в Римі виробив він собі великий вплив в дипльоматичнім світі не лиш через пишні прийняття у своїй палаті, але і через уміння товариські звязи використати для чисто-політичних цілий.

Першим його великим успіхом уже у польскій службі був **польсько-романський договір,** котрий так діймаючо дав нам відчутися підчас короткої нашої західно-української державности.

Колиж Скржиньскі тепер знову засів у Варшаві в палаті на саскій площи (де є міністерство спр. загр.) то він пустить знову в рух свої випробовані дипльоматичні штучки, що нам певно — коли не будем відповідно боронитись — на здорове не вийде! Його головною цілию є тепер приєднанне Анґлії на польську сторону, так, щоби вона разом з Францією та другими державами антанти заґварантувала Польщі її границі, а з осібна її границі східні. — Іде тут о так званий **ґваранційний договір,** і се би було найтяжчим ударом для нас, коли би і справді до його заключення прийшло.

А треба знати, що ґраф Скржиньскі уже старався вирівнати собі дорогу до англійського державного розуму виданою минувшого року книжкою п. з. „Poland and Peace", в котрій в дуже хитрий спосіб, удаючи спокійного і безпристрастного обсерватора старався обезсилити всі напади на Польщу і представити її прямо в ролі якогось політичного невиннятка. — Очивидна річ, що така книжка не могла позістати без впливу і межи иншими навіть звісного англійського письменника Ґ. К. Честертона перетягнула на польську сторону.

Колиж навіть польські пепесівці, то є соціялісти, а радше соціял-патріоти також дуже одушевлені іменованнем ґрафа Скржиньского, уважаючи це за дуже користне „для паньства" діло, то бачимо, що і справді є це дипльомат, котрий може багато користи принести Польщі, а нам рівнож багато шкоди.

Та це нас застрашувати не повинно, і не сміє це стати причиною, щоби ми знову опустили руки — мовляв: „Ого! вже всьо пропало! Нема для нас вже ніякого спасіння!" — Не забуваймо на те, з чим в хвилі збентеження виговорився Туґут в своїм листі до Понятовского.

Він признає в тім листі, що **Польща є під теперішну хвилю в незвичайно тяжкій ситуації** і він ілюструє це дуже живо в дальших своїх виводах.

Що більше: вдумавшись добре в лист Туґута мусимо прийти до переконання, що він однако всього ще не виговорює, і що Польщі грозять властиво еще більші небезпеки, ніж він це виявляє.

А коли так, то: allons enfants de la Patrie! **Наперед діти Вітчини!** Не опускайте крил вашого ентузіязму, не будьте малосердні!

В гору прапор на шпіднесім! І лише не забуваймо, що всяка проволока в таких хвилях дуже шкідлива. Вже в вересни збираєся в Женеві „Союз Народів" (на котрім Польщу буде як і доси заступати сам пан Скржиньскі!), а в місяць пізнійше відбудесь в Лондоні засіданне Головної Ради Союза Товариств Ліґи Націй.—Вправді ми участи в тих нарадах безпосередно брати не маєм права, але ми мусимо бути на місци, мусимо вести пропаґанду між учасниками, мусимо засипати їх нашими меморіялами та брошурами.

Наші американські іміґранти мають свою інституцію, що є покликана до висказування їх збірної волі, та до помочи нашій визвольній боротьбі і Рідному Краєви її ним **„Обеднанне".** І я пересвідчений, що **воно сповнить як треба свою велику місію** під ту незвичайно важну пору, але я не меньше пересвідчений, що і **земляки** наші не роздумуючи багато, а ідучи за почуттем національної карности — **поспішать негайно з обильною матеріяльною помочию. Коли ворїг сам нарікає на своє тяжке положенне, то було би ґріхом вопіючим до неба не користати нам з цего.** А не забуваймо і на це, що нам грозять ще більші небезпеченьства як йому, і що **він вже має свою державу, а ми ще ні!**

Клим Обух.

ДОПИСІ.

ТАНТОН, МАСС.

Український силач.

Україна здавна славилася сильними людьми. З часописів знаємо, що під тепер в Америці є кілька українських силачів, які будять подив у своїх і чужинців. Пишучому це пригодилося бути на пікніку в Тонтон і бачити продукції українського силача, д. Юрка. Своїми очима я видів, як він звивав півцалеву зелізну штабу, начеб вона була із воску, як йому на грудях розбивано тяжкий 300-фунтовий камінь, як деся сильних мущин не годні були розтягнути його рук і т. п. Мені було приємно бачити, що ще ніяк не перевелася сила поміж українським народом, але еще приємніще було мені запізнатися із нашим силачем та визнати, що він справжний український патріот. Він був старшиною в українській армії і боровся проти Ляхів, а відтак проти большевиків, був три рази ранений, а наконець попав у ляцький полон і перебув в ланцуцьких бараках довгий час. Він розповідав про злидні, які прийшлося заднати йому і товаришам із рук „польських браці" та про те, як знущались большевики над Українцями. Він вказував, що Українці не сміють входити в пеерговори ні з ким із ворогів, а тільки шукати собі силы у злуці всього народу. Видно, що де тіло кріпке там і дух сильний та здоровий.

Гість з пікніку.

ЧИ ВИ ЗНАЄТЕ, ЩО

Підчас виборів в Мексико прогресивна партія вийшла побідоносно до котрої належав бувший президент Обреґон, а котра вибрала своїм президентом генерала Калеса? Чи Ви знаєте, що нема ліпшого тютюну, як турецький тютюн, який знаходиться в Гелмар турецьких цигаретках? Ви будете вдоволені зміною на турецький тютюн.

ЧОГО НЮ ЙОРК ОЖИДАВ!

(Допись з Ню Йорку).

Перед кількома днями читав в „Свободі" оголошенне, що пп. Гайворонський і Придаткевич відкривають музичну школу (консерваторію) в Ню Йорку.

Думаю, що не від речі буде й мені сказати кілька слів, докинути мою думку, в надії, що задумане діло увінчається як найкрасшим моральним успіхом з погляду народньої роботи, а матеріяльним успіхом для наших земляків.

Про нашого скрипака п. Придаткевича мали ми спромо[...] читати критики великих [...]мецьких музиків підчас йо[...] концертових виступів в Евро[...] що показує, що ся особа на[...]жить до перворядних сил.

Кождий, хто слідив на[...] життє у рідному краю, знає [...]кож, що дуже часто на сто[...]ках нашої преси подибувал[...] імя п. М. Гайворонського.

Ще перд війною чули [...] його музичні твори. Із сам[...] початку світової заверухи [...]чимо його яко управителя (...[...]пельника) Українських Січо[...] Стрільців. Він є автором бо[...] то стрілецьких пісень. Коли [...] Великій Україні основано Ук[...]їнський Державний Театр, [...] прошено його на капельни[...] де незабаром іменовано й[...] головним військовим капель[...]ком.

Арештований ляхами, п[...]хав він у рідну Галичину, а [...] кількох місяцях тюрми [...]лось йому дістатись на вол[...] Львові.

У Львові був він професор[...] Висшого Музичного Інститу[...] ім. Лисенка, і ґімназії С. С. Василіянок у Львові та візитатором усіх шкіл Українського Педаґоґічного Товариства. У той час орудував він найбільшим львівським мішаним хором „Боян" і мужеським хором „Бандурист" та сполученими „Просвіти". Також вів орхестру українських зелізничників, селянську банду в Лисиничах і був заразом черговим капельником одинокої української симфонічної орхестри у Львові.

До сеї пори появилося в розпродажі його кількадесять пісень, опрацьовання ориґінальних народніх пісень на пяно, скрипки, хори й соля, співаник для шкіл ,виданий Українським Педаґоґічним Т-вом, кілька діточих представлень з його музикою і богато других.

От недавно приїхав він до Америки, до нас, несучи нам наш найдорозший всеукраїнський скарб, — нашу пісню, рідну музику. Приїхав він до нас, щоб дальше працювати між своїми, щоб вести і розвивати нашу пісню.

Члени Т-ва Української Молодіжи мали честь також привитати дорогого нам земляка, а підбадьорені новим духом приготовлюються до живійшого, тіснійшого товариського життя і до дальшого народнього обовязку, а се помочі Українському Університетови і бідному студентству.

Вкінці позволу собі сказати нашим громадянам, родичам та усім любителям нашої пісні і музики, що коли пп. Гайворонський і Придаткевич віддають себе нашій громаді ,вірю, що уся українська громада в Ню Йорку й околиці скористає з їх побуту та щиро підіпре їх змагання.

Омелян Концю.

ВИХОВУЙТЕ СВОЇХ ДІТЕЙ НА СПІВВЛАСНИКІВ НАЙБІЛЬШОЇ СВОЄ-РІДНОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ. ЗАПИШІТЬ ЇХ ДО У. Н. СОЮЗА СЕЙЧАС.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

Допись.

ШАМОКІН, ПА.

До всіх з Лабови — сердешна просьба.

На заході в Україні
В нашій любій Лемківщині
Там Лабова, село миле,
Де ми колись ся родили.
Хто не тямить рідної хати
Братів, сестер, батька, мати;
Людий рідних, що там жили
И ті землі, що сходили
Діточими ніженьками
Вузенькими стежечками?
А в неділю, тамиш брате
Як за руку взяла мати
Дзвони дзвонять чай тоносять
Бідні люди в Бога просять.
У церковці похилені,
Щоб щасливі і спасені
Були вони і родина
І мир Божий — Україна
Щоб на волі усім жити
Ляцьке ярмо поломити...
Цілі роди там хрестились,
Вінчалися і молились
В тій церковці в Лемківщині
Яка ід нам братя нині
Свою просьбу посилає
І сердечне нас благає:
— Діти мої спроможіте
На потолу не дадіте
Стареньку порятуйте
Церкву свою відбудуйте.
аХй моляться у ній люди,
Може краще колись буде.
Може і я дочекаю
Волі-долі свого краю.
Встане вольна Україна
А знев брава Лемківщина;
На ту волю ждати мушу
Щоб скріпити Лемка душу,
Щоб він з віров, жваво, бодро,
Йшов у бій за край хоробро
Щоб славна буда Лабова
Щоб за нарід й життя віддати готова!

Анна Хомяк.

УКРАЇНІЗАЦІЯ.

У ч. 171. Харківських Вістей з дня 03-го липня ц. р. находимо статтю, на тему української мови в радянських установах. Вона настільки цікава, що наводимо її тут у цілости:

„Українізація діловодства, як відомо, має на меті наблизити апарат до маси, яку він обслуговує, передовсім до селянської маси.

Закінчується рік, відчас якого малося українізувати установи Республики, але трудно сказати, що українізація переведена вже цілком, оскільки мати на увазі не формальний, зовнішній, так би мовити, бік справи, а фактичний її вигляд у сучасний мент.

Російська канцелярська мова і фразеольоґія, які панували по канцеляріях протягом неодного століття, нині, коли переходимо до вкраїнської, тяжить на ній остільки, що годі цього не бачити.

Маємо, справді, в більшости випадків, не живу українську мову, лиш своєрідне „язичіє", що під виглядом української мови в практиці сучасних канцелярій хоче набрати всіх прав горожанства.

Це „язичіє" остільки йде вперед, що на нього конче треба звернути увагу й н едати розкоренитися. Коли стара російська канцелярська мова заслужила на осуд, подвійно треба засудити перелицювання її на вкраїнський лад. І дійсно, коли ми приглянемося до того, як у нас пишуть по українізованих канцеляріях, треба буде констатувати, що похвалитись нема чим.

Причини, від яких залежить це явище, на нашу думку, полягають ось в чому. Співробітники установ (я маю на увазі головним чином міста) не поставились як слід до свого обовязку. Ті, хто не знав мови до українізації, не знають її у великій більшости й зараз. Курси, які вони відвідували (добре ще, як відвідували!) дали сяке-таке знайомство з граматикою! що до решти — мав надолужити словник. Коли візьмемо на увагу, що в нашому міському апараті великий відсоток не-Українців, або зросійщених Українців, що вкраїнської мови в розмовах не вживають, зрозумілим буде, що їхня „українська мова" зі справжньою має надто мало спільного.

Не ліпше стоїть справа і в тих, що, вважаючи себе за Українців, вживають диввонжного жарґону, — „місцевої говірки, перемішаної з російщиною, — приймаючи його за дійсну літературну мову.

— У нас так балакають, — перший й останній їхній арґумент.

Оці дві категорії — велике гальмо в справі українізації, хоч може субєктивно певна їх частина й бажає „українізуватись", але не про них йде річ.

Отже необхідно визнати, що процес українізації скінчиться ще не скоро, бо багато ще треба зробити, аби перейти через жарґонову мову „українізованих" канцелярій та зломити схований опір українізації, який дається знати.

На селі, що йде за прикладом міста, робітник сельради або Райвиконкому, повторює лексичні помилки, що йдуть з міста, додаючи ще до того власної „творчости". Отже й тут справа теж не зовсім добре виглядає.

Великі утиски, яких у минулому зазнала українська мова, — одна з причин, чому так кволо, посувається вперед справа, про яку говоримо. Але, на нашу думку, найбільшою причиною цього є індиферентність, навіть погорда, що до мови в певної частини співробітників установ, дарма, що вони добре замасковані.

Ця байдужість сягає так далеко, що трудно припустити, щоб подібні особи потурбувалися читати українську книжку, газету, журнал з метою хочабзвичайного ознайомлення з лексичним матеріялом та конструкцією речень. Коли їм відомі, напр., сучасні російські письменники (бодай призвище), то про „Гарт", або „Плуг" вони нічого й не чули. Читаючи іноді „Известия", або „Правду", добре як вони ще знають, що „Вісти" видають в УСРР.

Так виглядає справа з певною частиною, досить значною, службовців наших установ. Чистка, яка звертає увагу на инші моменти, незначно причиниться до поліпшення справи.

Тому, потрібна ще велика робота в галузі українізації. Тут, гадаємо, повинні себе виявити культосвітні комісії, які є в кожній установі. Нехай вони, маючи на увазі поважність українізації, як одного з чинників „смечки" винайдуть засоби заохотити службовців до української літератури.

В клюбах, червоних кутках при установах повинна вона знайти відповідне місце. Бо инакше — ми стоїмо перед небезпекою, коли сучасний канцелярський жарґон набере дійсно всіх прав горожанства і буде може смішнійший від трафаретної і традиційної російської канцелярійної мови, усвяченої колиґіями Петра І. з якої ми смієиось".

Все тут сказане можна-б майже без змін приклаcти і до наших галицьких установ, а навіть шкіл. Довго ще доведеться ждати, заки в нас писатимуть такою українською мовою як у наведеній статті, яка, зрештою, не визначується незвичайними літературними прикметами.

КНИЖКА.

Книжка, це річ дорога,
Читаючого вчить на володаря;
Вводити мудро думками
Змусити до послуху словами
Дає мудрість людий мудріщих,
Показує вартість річий важніщих,
Без блуду досвід вірний будує,
Темноту і неможливість руйнує
Бідність, страх, стид, проганяє,
Роботу за маєтки міняє.
Дбайливим дарує богацтва,
Лиходіям пятнує лайдацтва.
Єднає людий всіх в родину,
З цілого світа робить малу хатину.
Всі століття памятає,
Про страшні діла оповідає,
Дорогі металі відкриває.
Штуки, набути даром дозволяє
З порошин гарні палати будує,
Строгі закони міняє, нехтує. —
Добру книжку читати мудро
Самому при читанню, не нудно.

П. Д.

ПОМЕР 113-ЛІТНИЙ ЧОЛОВІК.

В Портеж ля Прері, Ман. в шпитали для невилічимих помер на днях 113-літний Александер Вівіе, який родився і через ціле життє жив у Манітобі. Вівіе родився в Ст. Франко Ксавіе, Ман. 17. лютого 1812 року. Через цілий час свого життя жив на фармі у 102 році життя (1914р.) пішов до висше згаданого шпиталю, де до послідної зими забавляв товаришів по долі грою на скрипці, та своєю теселою вдачею. Перед трома тижнями він занедужав так, що мусів покластися в ліжко, на якім дня 16. серпня й помер.

В. Будзиновський.

З ВЯЗНИЦІ.

ІСТОРИЧНЕ ОПОВІДАННЄ.

Свобідно за Майом.

(Продовження)

(6)

Сивенкий взяв каганець і вийшов на коритар. Відсунув засуву перший дверий і відчинив. Його щастє, що не переступив порога, бо був би впав у яму два лікті глибоку. Посвітив каганцем і на дні побачив старого жида. Запер двері і пішов далі. Відчинив другі двері.

Якийсь дідько по ночи товчеться і не дає спати! — заворкнув до себе по українськи.

Ти Іван Красій? — Сивенкий спитав його шепотом.

Вязень підвівся, сів і вилупив очі на Сивенкого.

Чому не відповідаєш? Чи ти Іван Красій, син Климентія?

Вязень не відповідав.

Значить, я зле попав. Мені причулося, що ти воркнув по українськи до себе... — Хто ти? — вязень спитав.

Насамперед відповідж на моє питанне. Мені потрібний Іван Красій.

Тут ще ніхто не знає, хто я. Не знаю, з якої причини я мав би виявити себе. Тебе підіслав Мутеселім? Може сам валі?

Як ти Красій, то мене післав до тебе і по тебе твій батько. Отець Климентій Красій.

Мій батько! Він вже знає де я? Хто ти? Як ти сюди дібрався? Ти без темничника? Без вартових.

Вязень схопився на ноги.

Маю йти з тобою?

Тепер ще ні, бо я не знав, що сеї ночи буду в тебе, та що буде така добра нагода до побігу, отже я ще не приготовив усього, що потрібне. Як би ти тепер вийшов, то тебе зараз рано знов спіймали би.

Коли ж ти будеш готовий?

Ще найбільше дві доби перебудеш тут. Ти мабуть голодний?

Ще й як!

Під стелею діра. За годину спущу тобі на мотузку шматок хліба і кусень мяса. Кусник хліба буде намочений в вині. Се покріпить тебе.

Як висвободиш мене?

Мабуть прийду так, якось жиш на кони?

Як наймся і ковтну чарку вина, то видержу, хоч тепер я дуже обезсилений.

Маєш тут який скриток на ніж?

Запорпаю в землю.

Отже йду. На всякий случай лишаю тобі мій ніж.

Як у мене ніж, то буду вільний, хоч би ти не прийшов.

Лише не роби нічого за поквапно, бо сам не вийдеш відси і нам, та твому батькові наробиш біди.

Де мій батько?

Він тут, з нами. Бувай здоров. За добу або дві прийду по тебе.

Сивенкий запер двері, засунув і вернув до вартової. Селім спав.

Сего мені вже за богато!

— Ліндсай привитав Сивенкого. У Мутеселіма я сидів неначе на турецькій проповіди. З всего того, що там говорилося, я не розумів ні слова. Тепер ви не сказали мені, чого ми сюди прийшли і чого я сиджу в тій казаматі з тим пяницею.

Я балакав з Іваном Красієм. Дома розкажу вам всьо. Тепер нам треба роздрухати Селіма, і якось притащити його до хати.

Сивенкий вписав в книгу, що лежала на столі дату і імя коменданта гарнізону. Ліндсай з усеї сили трусив Селіма. З великим трудом поставили його на ноги і вивели з касарні. Сивенкий запер ворота і вкинув ключ до кишені Селіма.

Сей ішов мовчки, піддержуваний обома.

Запишіть, чи Мерсін спить, — Сивенкий сказав до Ліндсая.

Хропить, аж хата дріжить — Ліндсай сказав, вернувши.

Селіма поклали на подертім коврі в його кімнаті і пішли до отця Климентія. Сивенкий став розказувати, повторяючи по англійськи, щоби і Ліндсай розумів, усе з кінця. Коли скінчив про Івана Красія, його батько впав на вколішки і став молитися. Сивенкий пішов до своєї комнати, втяв кусень мяса і два кусні хліба. Одну скибку хліба напоїв вином. Все те закутав у хустину і привязав до неї довгий шнурок. Позвав Ліндсая і вийшо з ним у сад і підійшов під мур вязниці, то вікно до казамати молодого Красія. Ви довший ніж я. Я зігнуся, ви станьте на мої плечі і крізь ту діру спустіть сей клуночок.

Ліндсай став тягнути мотузок і витяг його без клунка.

Відрізав ножем. — Сивенкий сказав. — ходім спати.

На другий день досвіта Сивенкого збудив Немова.

Вставайте, — сказав, — бо прийшли якісь дуже важні вісти.

Від кого?

Мабуть з Асахаду від Орбея. Причвалав Шамай і казав зараз завести себе до вас.

Приведи його сюди.

Немова вийшов і до комнати увійшов Татарин Шамай. Витягнув зза пазухи запечатані пачет і подав Сивенкому.

Сивенкий розпечатав і виймив два листи і ще якісь грамоти. Перший лист був від Місаха. Місах звіщав, що пару днів по відізді Сивенкого з Ангори, до Ангори приїхав анадолї Казіаскері, найвисший судя турецької Азії. Ангорський валі і Місах розказали йому все, що знали про ерзерумського вального з його макреджа. Кінець слідства такий, що ерзерумський валі скинений. Макреджа казі аскері приказав арештувати, але він втік з цілою касою сялету.

Сего листа Місах написав в Ерзерумі і вислав до Орбея в Асахаді з просьбою, щоби Орбей, котрий мабуть знає, де міріло Кара Юсуф, передав листа адресатови.

Другий лист був від Ор-бея. Бей звіщав Сивенкого, що дістав приказ відступити насліпну пасовиск своєї орди на ... Запорожцям, що сидять в Ангорщині, бо йде за згодою ангорського вального і нового вального в Ерзерумі, переноситься в Ерзерумщину. Ор-бей закінчив словами:

„Найдалі до року будеш міг твій плян виконати. Не сумнівайся, що відвідаєш мене".

Дуже добрі вісти. — Сивенкий сказав, затираючи руки. — Надіюся, що й тут пощастить нам.

Він є тут? — Шамай спитав.

Є тої ночи я балакав з ним. Сей гадаю викопити його.

Наш бей дуже втішиться, як почує про се... Але прочитай решту. Як лист бей до тебе вже готовий, з Ерзеруму прийшов гінець від Казіаскері і від нового вального з грамотами. Дві такі грамоти Ор-бей посилає тобі. Одну лиши у себе, другу передай Мутеселімови.

(Дальше буде).

Closely bound

А. М.

ВОЄННІ ПОЛОНЕНІ.

Полонені! Отже такий кінець. Кінець усіх великих надій, майбутньої слави. А вчера щойно кинув я табор з великими надіями. Так ось я і мій товариш серед ранішньої мряки машируємо запорошеною дорогою, під ескортою чотирох ворожих жовнірів. Воєнні полонені. А ворог не знає пощади. Бо як ворог може пощадити шпигуна, звідуна. А ми вийшли були на стежу.

Це було щойно вчера вечером. Полковник говорив.

— Мушу мати докладні вісти про положення неприятеля. Хто зголошується добровільно пійти цієї ночі? Хтось мусить іти. А то служба, перестерігаю вас, хлопці, вельми небезпечна. Колиж не вдасться — смерть. Хто зголошується?

Він усе говорив не багато.

— Я піду, пане полковник, — відповів я, заки ще хто инший міг відізватися. — Знаю там кожню доріжку, кожню стежку. Моя рідна хата відтам уже недалеко.

— Прийдеш до мого шатра, дам тобі прикази, — сказав полковник.

Дав мені їх кількома словами „:Вернутися перед світанком із вістками, точними вістками про неприятеля".

Мені здалося воно не таке дуже трудне, тут у рідній стороні, між земляками, які все готові дати мені поміч. Всетаки було це небезпечне завдання.

— Можеш узяти з собою товариша. Все два ліпше як один.

Я не хотів.

— Пощо наражувати двох, коли один може сповнити це завдання.

Та ось тут виступив вперед молодий хлопець і просив полковника, щоби позволив йому товаришити мені.

— Прошу позволити мені. Я сам і так тут без користи. Ми ніколи не розлучалися, хай ми і тепер не розлучимося.

— Добре, — відповів полковник.

Як запала ніч, я з товаришем пустився на розвідку. Треба було лише дізнатися, в якій силі є неприятель тут зараз у найблизшому сусідстві. Самособою, для чоловіка знакомого в цій околиці, не тяжке завдання.

Загроза смерти не безпокоїла мене. Прикро було мені, що цей молодий товариш, що так любив мене, сам задля мене найшовся в небезпеці. Я чув, як він ледви волік умученими ногами, щоби додержати мені кроку. Коли я глядів у місячному сяйві на його лице, побачив, яке воно ніжне, бліде. І це боліло мене. Бо хоч у очах чотирох неприятельських жовнірів він був лише шпіоном, який заслугує на кару, то для мене він був мучеником. Вони не знали, як то одного дня, після того, як мене покликано на службу рідному краєви я сидів із товаришами, а тут роздався голос: „Новий рекрут — доброволець! Допитується за вами.

— То мусить бути котрийсь із моїх приятелів, — подумав я і вийшов. Там стояв четар а біля нього новий доброволець.

— Він приходить із вашого села — пояснював говірливий четар — і хоче бути при вас. Каже, що приятелював довго з вами.

Я зараз пізнав його, як лише світло четаревої ліхтарні впало на лице добровольця.

— З мене не дуже жовнір і не мужчина я — говорив він, як опісля йшов зі мною — але життя дома тяжке, а ви ніколи не сказали дома мені згірдного слова, тому щоби бути близько вас, я вступила до війска.

Так. Це Оленка вступила до війска. І з цього часу ми не розлучалися. Ми оповідали собі про рідне село і про щасливі дні майбутні, коли то скінчиться ця війна. Товариші не дуже цікавилися нами.

Тепер розумієте, чому боліло мене, коли я отсе глядів на ніжне, змучене личко товариша воєнної недолі.

— Чи ти дуже змучилася — спитав я зітхаючи.

— Так, я змучилась — відповіла дівчина і старалась осміхнутися. — Я ніколи не була дуже сильна, ти знаєш це. Та я йшла би ліпше, колиб не ноги.

Я просив її опертися мені на рамя.

— Не журися, Олено, — говорив я лагідно, бо я почув, що з її очий падуть сльози мені на руку. — Все буде добре.

— О, ні, ні! — і вона зітхнула тяжко. — Обіцяй мені, що я ділити-му все, що й не булоб.

— Не плач, — старався я розрадити її — а коли буде нагода вирятуватися одному з нас, одно з нас мусіти-ме скористати з неї.

— Коли так, то мусіло би бути такі дві нагоди. Одна для тебе, одна для мене. Колиб так, то добре.

— Ні. Колиб якесь моє слово могло врятувати тебе, то будь певна, я скажу таке слово. Ти за молода, щоби вмирати, тай ще такою смертю.

— За кого ти мене маєш — спитала вона.

— Певне, що не за боягуза, — відповів я. — Знаю тебе аж надто добре.

— Але я таки боюсь. Я не могла би жити сама одна. Чому я вступила до війска? Тому, що я сирота, що надімною знущалися, а ти один мав ласкаве слово для мене. Я вже давно звикла до трудів і до невигод. Та з цього часу, як я пізнала тебе близше, від цих кількох тижнів, я вже не могла би вертати до тамтого життя. Не бійся за мене, я вмію бути смілива — і хочу бути. Смерти не боюся, боюся лише самотини.

— Але життя, — говорив я шепотом — то гарний дар і ми повинні все його рятувати, коли лише можливо. А ти молода! Жити-меш іще щасливим життям. Згадувати-меш про молодість, як якусь мрію.

— Скажи мені, що ти хочеш робити для мене? — спитала дівчина спокійно. Сльоз уже не видно було.

— Можуть зрозуміти жовніри, годі говорити.

— Дурниця, — відповіла дівчина, закинула кучерявою головою. — Я сирота й не маю нікого в усьому світі, хто журився би цим чи я жию чи вмерла, ніба ти один. Так якеж це щастя було для мене, колиб я остала в живих, а тебе не було би на цьому світі?

Так, може й її правда. Але я завагався.

— Бачиш, — говорила вона дальше. Запримітила моє вагання. — Колиб вони вбили лише одно з нас — тут її голос задріжав на хвильку — инше остало би далеко від рідної хати і приятелів, полоненим може на багато літ. І коли погадаю, ах, коли погадаю, що я малаб бути цею одною — це ліпше, це багато краще, як колиб ми мали обоє згинути.

— Ні, ні, цього я більше боялася би як життя — говорила ніжно. — Тому присягни, що ми обоє як досі, або вратуємося або згинемо разом.

Я притакнув головою. Не в силі був промовити слова.

— Коли так, то гарно, — сказала дівчина весело.

— — — — — — — —

Жовніри веліли на мпристанути. Ми були у цїли нашої подорожі. Вона була дуже змучена.

— Бідна дитино, — сказав я.

— Не жалуй мене, а ще раз присягни, що додержиш обітниці.

Я нїщо не говорив, тай не міг і подумати, щоби я був здібний зломити присягу. Вкінці сказав я зітхнувши:

— Присягаю.

Вийшов офіцир.

— Шпіони, пане капітан, — зголосив один із жовнірів, що привели нас.

На ці слова серце в мене завмерло. Та коли я почув, що очі дівчини спочали на мому лиці, додало воно мені відваги.

Капітан був молодий чоловік, не більше трицяти літ. Не питав нас про ніщо, розпитував лише жовнірів, що привели нас; де нас зловили, що ми робили і т. д.

А до мене сказав:

— Ви знаєте, що вас жде? Для шпіонів не знаємо пощади. Слово шпіон вимовив з такою погордою, що я завважав, як дівчина при мому боці задріжала. Я не міг здержатися.

— Хай буде шпіон. Сама назва тут ні при чому. Жовнір має слухати приказу.

Офіцир не відповів ніщо. Потім звернувся до жовнірів.

— Мається їх розстріляти в осмій годині.

— Це були його одинокі слова, які дійшли до моїх ух.

Я старався вспокоїти й додати відваги дівчині. Та це було злишне.

— Я не боюся — прошептала. — А в офіцира попросила:

— Я дуже змучений, я просив би склянку води. — Вона зомліла.

— Він ще дуже молодий, пане капітан — сказав я — а зробив далеку дорогу.

— Зовсім не надається на жовніра, — пробормотів капітан, поглядаючи в папері.

Я тимчасом приклак біля зомлілої й вливав їй воду до уст.

— Ах, тобі вже ліпше! — викликнув я коли вона розкрила очі.

— Так, богато ліпше. — Вона сіла біля мене. Потім звернулася до офіцира:

— Пане капітан, не думайте що то з жаху. Я ні трохи не боюся смерти. То з великого змучення.

Офіцир не сказав ніщо. Може не знав що сказати. Відвернувся, начеб не міг видержати погляду цих чорних очий.

— Вони можуть сидіти на дворі, — сказав він. — Розоружте і пильнуйте їх. Ланцюшків не потребуєте знову накладати їм на руки.

Ми сиділи, а чотири жовніри похожали сюди й туди. Вижидали світанку, що мав бути для нас останнім на цьому світі. Але й тоді були ми щасливі. Ми розмовляли пошепки про все, що зробили, що бажали зробити як ще були на волі. А тепер? Тепер усе скінчиться небаром, а ми всетаки не розлучимося.

— Ах! — прошептала вона нараз — подумай, як би ти тепер був найшовся сам один, а я уявила булаб собі все й довідалася би, що ти згинув!

— Чи ти дуже журилася би тим? — спитав я.

— Воно напевно вбило би мене таксамо як убе неприятельська куля. Тому й краще, що я з тобою!

Вийшов капітан і дав якийсь приказ. Один із жовнірів відійшов. Небаром вернув він із відповідю. Офіцир сказав до мене:

— Вас певно вислали, щоби ви розвідалися, що ми робимо тут. Колиб ваше завдання було вдалося вам, ви не зробили би були ніщо доброго. Хіба змилили би вашу команду. Бо там (при цьому вказав вдалі на хмару куряви в воздусі) є армія, яка зайняла становища, які вони покинули в поході на столицю.

На столицю! Голова почала мені ходити ходором. Отже нас побили, а наш полк, який мав принести вісти до головної армії, обманувся сам у своїх планах. Можеб, коли я вернув був за вчасу — хто зна? Та ось я почув слова в ворожій мові: „Насамперед хлопця!"

Дівчина підвелася на ці слова. За нею й я.

— Пращайте! — сказала спокійно. — Чи обійшем мене? Позвольте мені, — звернулася до жовнірів — то на пращання. — Обняла мене за шию й поцілювала. — Пращайте, найдорозший — ми ненадовго розлучаємося.

Я пригорнув її до серця.

— Пращай, — сказала ще раз, держачи обі руки в моїх. — І не дивися туди... за мною.

Але я не міг. Її чорне волосся, здавалось, причарувало мої очі. Я підійшов до капітана, заки він війшов до свого шатра.

— Стійте! Здержіть їх! То моя жінка! — кликав я розпучливо.

Офіцир видивився на мене. Потім кликнув і троє людей завернули.

Кілька питань і відповідей. Я запримітив докірливий погляд дівчини. Вона докоряла мені тихим голосом:

— А ти обіцював і присягався мені!

— Я сирота і бездомна, — голосила вона. — Не маю нікого, лише його одного. Ах, прошу вас, не оставляйте мене саму одну на цьому світі! — А потім звернувшись до мене:

— Ах, чому ти зломив присягу Це перший раз, відкали я знаю тебе.

— Вона просить пощади? — питав один жовнір другого.

Та заки я міг відповісти: „Ні, вона просить, щоби ви вбили її" — відповів капітан. І коли він говорив, старався відійти. Але вона все ще лежала у його ніг не пускала його.

— Ще ні, ще ні, — благала. — Ах, як мені виблагати в вас помилування? А я так не богато прошу! Ми не боїмось нічого, я й він, лише розлуки!

— Ми вас не розлучимо, — сказав він спокійно.

— Ви добрий, — відповіла вона й повстала. Не сказала більше ні слово.

Ми сиділи на землі біля шатра. Четар стояв неоподалік нас.

— Не важтеся навіть ворухнутися, — сказав він і вказав при цьому на пістоль.

Та ми не зважали на його слово. Забули, що він тут. Я обняв її раменем і приголубив.

— Чи він додержить слова? — питалася вона мене. — Подобає на такого, що говорить правду.

— І я так думаю. — Ми розмовляли довго, говорили про нашу любов, про останні тижні й не зважали що ділялося довкруги нас. Нараз побачив я, що шатро зникло і де щойно стояв четар, був там тепер капітан. Держав коня за поводи. Я бачив, як машерували жовніри в напрямі, де виднїла хмара куряви.

Коли я так розглядався, капітан дав знак рукою, щоби ми підійшли до нього. Я підійшов, держучи її малу руку в моїй.

— Стійте! — приказав він, коли ми були вже лише на яких два кроки. — Я обіцяв, що не розлучу вас, отже додержую моє слово. Вас помилували!

Не сказав більше ні слова, вискочив на коня і пігнав мерщій осяяний ранішним сяйвом. І оставив мене й мою жінку серед пробудженої до нового життя природи.